

Грігол КАТАМАДЗЕ: «НАМ СЛІД НЕ ПЕРЕБУДОВУВАТИ СТАРУ СИСТЕМУ, А ЗБУДУВАТИ НОВУ»

Недавні протести в Грузії стали приводом для спілкування з Гріголом Катамадзе – двічі Надзвичайним і Повноважним Послом Грузії в Україні, колишнім першим заступником міністра оборони Грузії; нині громадянином України – членом української наглядової ради бізнесу, президентом асоціації платників податків України, віцепрезидентом асоціації платників податків Європи.

– Шановний пане Посол, як ви вважаєте, чи акції протесту на вашій батьківщині вже закінчилися? Адже проросійський уряд залишився. Що буде в Грузії найближчим часом?

– Це складне питання. Процеси, які відбуваються в Грузії упродовж останніх тридцяти років, а надто ті, що відбуваються останнім часом, дуже важливі для її майбутнього. Це продовження того, що починалось в 1991 році, коли Грузія відновила свою незалежність. Я не обмовився, ми відновлювали незалежність. Грузія свідомо стала на шлях європейської та євроатлантичної інтеграції. Після ухвалення в першому читанні закону про іноагентів вибухнули емоції. Цей закон ухвалили навіть не в турборежимі, а надшвидко. За лічені хвилини проголосували за те, що суспільство не сприйняло. Вперше про цей законопроект я почув ще 21 лютого. Прочитав у фейсбуці моєї співвітчизниці, Ніно Катамадзе, допис: «Російський закон про іноагентів – це не вибір Грузії». Я також не міг промовчати і написав, що говорити про закон і Росію неможливо, оскільки це різні речі. Закони пишуть у цивілізованих країнах і стежать за тим, аби ці закони виконувались. У Росії шанують тільки один закон – закон сили.

Я не знаю, як розвиватиметься ситуація в Грузії, але впевнений, що повернути її в інший бік неможливо. Ще 1991 року була втілена в життя мрія багатьох поколінь грузинів, які вірили, що місце Грузії в Європі. Тоді не було ніякого Європейського Союзу, але грузини хотіли, щоб їхня країна була в Європі. Звернімо увагу на ще одну деталь: президент Путін, очільник країни, яка сьогодні веде війну проти України і вів проти Грузії, останнім часом багато розповідає «історичних» казок – хто, коли і як входив до складу Росії.

Хочу нагадати про деякі реалії. 1783 року Грузія звернулася до російського царя і уклала угоду, так званий Георгієвський трактат, згідно з яким Росія зобов'язалась захищати православну Грузію від зовнішніх ворогів. Але в 1801 році, без жодних погоджень, Російська імперія цей договір проігнорувала і приєднала до своєї території й Грузію, зробивши з неї губернію. І в XXI столітті Росія продовжує використовувати право сили. У 2008 році вона напала на Грузію. Прийшла до нас з гарматами, з танками. 4000 танків! Це дикунство, коли якісь політики, в тому числі і деякі грузинські, говорили, що хтось з грузинського боку цю війну спровокував. На жаль, з боку ЄС тоді не було консолідованої позиції. Ще з початку 90-х ми говорили, що Росія «де факто» окупувала 20 відсотків території Грузії – Абхазію та Південну Осетію. «Історик» Путін стверджував, що Південна і Північна Осетія одночасно, з різницею в декілька років, увійшли до складу Російської імперії. Нісенітниця. Відсутність логіки. Якщо поглянути на Кавказькі гори, ми побачимо, що існує природний кордон між Південною і Північною Осетією. Це – Рокська ущелина. Там і був збудований той тунель, через який 2008 року в Грузію зайшли росій-

ські танки. Будівництво цього тунелю було завершено в 1984 році. Говорити про те, що у 17, 18 чи якомусь іншому столітті, Північна або Південна Осетія була одним цілим – нонсенс. Резюмуючи, скажу: не знаю як розвиватимуться події в Грузії, але переконаний, що головна ціль, яка стоїть перед грузинським народом – європейська та євроатлантична інтеграція. Ця ціль не буде змінена ніколи.

– Грузинський прем'єр-міністр, керівник більшості в парламенті, і навіть президентка не дозволяють Михайлові Саакашвілі виїхати на лікування. Чому така позиція у проросійській верхівці країни не дивно. Але як може так себе поводити колишня громадянка Франції, народжена і вихована у демократичній Європі, яку на роботу в уряд запросив саме Саакашвілі?

– Коли Михайло Саакашвілі став президентом, він запросив теперішню президентку Грузії Саломе Зурабішвілі на посаду міністерки закордонних справ. Тоді вона була послом Франції в Грузії. Потім вона пішла в опозицію до Саакашвілі і за допомогою правлячої нині політичної сили була обрана президенткою. Тому я не розумію її позиції. Понад сорок років, працювала на французьку дипломатію! Чому ж вона, маючи державний важіль помилування, не застосувала його? Я не розумію.

Стан здоров'я колишнього президента вкрай важкий. Від його адвокатів, від його родини я чую, що все погано. Ситуація критична. Незбагненно, чому йому не дають можливості лікуватися за кордоном. Наскільки я знаю, різні країни звернулись до грузинського уряду з пропозицією прийняти Михайла Саакашвілі для проведення обстеження і надання невідкладної медичної допомоги. Я не хочу давати оцінку його діяльності, грузинський народ уже її дав, і в майбутньому про це ще буде сказано, але ж він був президентом більше 9 років. Невеликий приклад. Упродовж тринадцяти років країна була в темряві, навіть у Тбілісі, я вже не кажу про села, лише по дві години на добу ввечері давали електроенергію. Уявляєте, як люди жили у висотних будинках? Були й інші речі, про які навіть страшно згадати. З квітня 2004 року, після трьох місяців з дня інаугурації Саакашвілі, після змін, які відбу-

лись у парламенті, електроенергія вже була у кожній родині цілодобово. Ніхто не збудував нові електростанції за три місяці. Просто дуже швидко навели лад в енергетиці. Кілька родин зловживали і заробляли на електроенергії. Я все ж сподіваюсь, що люди це пам'ятають. Дуже сподіваюсь на здоровий глузд. А що станеться, якщо Михайлу Саакашвілі дадуть можливість поїхати лікуватись у Польщу або в інші європейські країни? Давайте згадаємо: до 2021 року, коли Саакашвілі приїхав до Грузії і був заарештований, він дев'ять років був за кордоном. Коли він жив в Україні і в своїх численних інтерв'ю жодного доброго слова не сказав про діючий грузинський уряд, діючу владу. Вона, грузинська влада, цим не переймалася. Жила собі, як хотіла, робила свої справи. Навіщо зараз доводити ситуацію до того, щоб людина померла у в'язниці? Не думаю, що смерть президента країни (не дай, Боже, якщо таке станеться) додасть щось добре до іміджу Грузії.

– Я чув цинічну заяву лідера парламентської більшості, що шлях Грузії до Європи не повинен лежати через шлунок Михайла Саакашвілі. Є багато незрозумілих речей. Чому в Грузії досі діє російська інформаційна агенція «Спутнік», заборонена в багатьох країнах? Президентка Грузії нещодавно повернулася зі Сполучених Штатів. Як ви вважаєте, чи були спроби американських політиків змінити її позицію щодо європейської інтеграції Грузії і щодо помилування Михайла Саакашвілі?

– Не думаю. Я маю досвід спілкування з американським колегами. Коли я був заступником міністра оборони, то за три роки американці жодного разу не спробували тиснути на Грузію. Так, були ситуації, коли вони давали рекомендації, ми спілкувались дуже відверто. Іноді вони говорили, щось на кшталт: «Може, краще було так зробити? Це пішло би на користь і нам, і вам». У такому діалозі ми знаходили правильне рішення. Я переконаний, що тиску не було, а поради, може, й були. Але чи скористається ними грузинська влада? Подивимось. Я не раз чув і чую, що головна вимога до Грузії з боку ЄС – звільнення Саакашвілі. Це – неправда. Йдеться про якість лікування, яке сьогодні вже неможливо забезпечити в Грузії.

– Як ви гадаєте, президентці Грузії під час її перебування в США говорили про те, що не слід допомагати Росії обходити санкції? Чи про такі речі також не говориться?

– Думаю, що грузинська влада сама це розуміє. 24 лютого сталася дуже цікава подія, може, багато хто на це не звернув увагу. Росію виключили з впливової міжнародної організації FATF. Це організація із запобігання відмиванню брудних грошей. Річ у тім, що країни, які є членами цього клубу, потраплять під санкції, якщо намагатимуться їх обходити. Будь-яка країна, що ігнорує міжнародні санкції, може залишитись за бортом цієї цивілізованої інституції. Якщо якась країна потрапляє у сірий або чорний список FATF, як Росія, тоді всі цивілізовані країни, їхній банківський сектор, бізнес уникатимуть стосунків з таким відщепенцем.

– Грузинські політики з орбіти одіозного Іванішвілі та російські пропагандисти дуже часто діють синхронізовано. Після того, як прем'єр-міністр Грузії заявив про нібито український слід в грузинських протестах, то з'явився і допис Маргарити Сімоньян, в якому вона погрожує Грузії. Мовляв, у Тбілісі немає Лаври, нема, де сховатись; 2008 рік не повториться, коли, на думку Сімоньян, Росія виявила до Грузії толерантність. Тоді її неодомбили, а зараз зруйнуємо Тбілісі... Як грузини сприймають такі цинічні закиди?

– Я згадаю Советський Союз. 9 квітня 1989 року. До розпаду СССР залишалось ще декілька років. Уночі, 9 квітня, на Центральній площі, на проспекті Шота Руставелі, ста-

лися трагічні події – советські солдати, за наказом з Москви, розганяючи мирну громадську акцію, вбили саперними лопатками 16 моїх співгромадян. Абсолютна більшість – це жінки похилого віку і діти..

Я був учасником цих подій, і якби не грузинська міліція тоді, я думаю, жертв було б набагато більше. Був оголошений комендантський день, навіть комендантський тиждень. Практично біля кожного стратегічного об'єкту в Тбілісі та інших містах Грузії стояли танки. Пам'ятаю, як тоді говорили, що ніхто не посміє вийти на вулиці після цього. Загиблих поховали. А на вулиці вийшли всі: від дорослих до дітей. Ще один спогад. 1978 рік. Ще дуже далеко до розпаду Советського Союзу. Напередодні ухвалення конституції Советської Грузинської Республіки поширилася інформація, що в Основному законі ГССР буде записано, що державна мова – російська. Тоді, попри всю міць тоталітарного СССР, по всій Грузії вулиці вийшли мільйони людей: від школярів, до професорів університетів. Щоб захистити державну мову. І я добре пам'ятаю, що тоді на мітинг прийшов перший секретар ЦК компартії Едуард Шеварднадзе. Він сказав, що телефонував у Москву, що в конституції залишиться норма про грузинську мову як державну. Це промовисті приклади. Звичайно, росіяни можуть запустити ракети і знищити не тільки Тбілісі, але й всю Грузію. Можуть, така зброя у них є. Ще рік тому вони здатні були це зробити не тільки з Грузією, але й з Україною. Однак тепер, коли нарвались на героїчний супротив українців, коли абсолютну більшість своїх хижих зубів вони вже зламали, то я впевнений, що погрози Сімоньян – це пусті балачки од відчаю. Цивілізований світ не дасть Росії знищити Грузію, як би цього не хотіла Сімоньян. Хочу сказати, що коли десь шукають «хороших російських» або «поганих російських», то звинувачують тільки Путіна або тільки його оточення. Але все набагато складніше. Нещодавно я довідався про що говорив пан Навальний з приводу Грузії в 2008 році¹. Незважаючи на це, Американська кіноакадемія присудила премію «Оскара» за найкращий документальний фільм про цього політика, який не назвав війну, розв'язану Росією, війною Росії проти України.

Нам треба робити свою справу, треба перемагати, будувати міцні держави – Українську і Грузинську. Якби кремлівські верховоди напевно знали, що в Україні сильний бізнес, сильна економіка, а при ній сильна армія, то вони б десять разів подумали, чи варто нападати. Я розумію, що для Путіна 160 000 загиблих росіян – це ніщо. Його особливо не хвилюватимуть і більші жертви. Нам судилось поєсти достойне місце в Європі. І цей час обов'язково настане. Потужна економіка не може бути збудована лише завдяки закордонній допомозі. Багато поколінь українців та грузинів будуть завжди вдячні і британцям, і американцям, і всім партнерам, які допомагають нам у складний час. Але багато чого залежить від нас. Думаю, що після перемоги треба буде переглядати адміністративно-територіальний устрій, бо багато чого дісталось від Советського Союзу. Ми повинні керувати країною зовсім інакше. Є питання і до чиновницького апа-

¹ Журналіст Голосу Америки Остап Яриш у своєму пості в Твіттері закликав пам'ятати важливий факт про Олексія Навального: «Те, що ти проти Путіна, не заперечує імперіалістичних і шовіністичних поглядів». Він наводить низку прикладів, коли Навальний виявляв подібні погляди. Так, коли Росія напала на Грузію в 2008 році, Навальний підтримував вторгнення і написав у своєму блозі, що «дуже хотів би вразити грузинський Генштаб крилатою ракетою». Він також називав грузин «гризунами» і закликав депортувати їх з Росії. Понад те, 2017 року в інтерв'ю Ксенії Собчак Навальний не став відмовлятися од своїх слів щодо ударів по Грузії крилатими ракетами. В 2021 році на сайті Навального підконтрольні РФ території Грузії були позначені як окремі «держави».

<https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/film-navalnyy-otrimav-oskar-2023-chomu-zahid-shukaye-horoshih-ruskih-socmerezhi-novini-ukrajini-50310211.html>

рату, якого на сьогоднішній день ще залишається кілька мільйонів. Чи потрібна така кількість? Війна – це страшне випробування, але перемога дасть нові можливості і нові шанси. Не треба перебудовувати, слід збудувати нову країну.

– Ми бачили, що рушійною силою протестів у Грузії була молодь, яка не позиціонувала себе належністю до якоїсь партії. Чи є в цієї активної молоді критична маса? Чи будуть дочасні вибори, чи залишається шанс перемоги у партії олігарха Іванішвілі «Грузинська мрія»?

– Коли я дивився репортажі про протести на телеекрані, то побачив багато нових облич. Це вже нове покоління. Я радію, що молодь виїшла на вулиці. Наразі вона позиціонує себе не як політична сила. Може, згодом така сила сформується. Сьогодні йдеться про майбутнє країни. Дуже важливо, що молодь думає про майбутнє батьківщини, не про те, як виїхати за кордон і шукати свій власний успішний шлях деінде. Якщо не помиляюсь, то вибори до парламенту будуть у наступному році. Чи будуть дострокові вибори? Покаже час. Те, що цей закон, який був ухвалений, а потім під тиском молоді відкликаний, ще не означає, що іншої провокації не буде. Згадаймо, що було в двадцятому році. Що спонукало людей вийти на вулиці, коли розганяли багатолюдний мітинг? Дуже сенситивна річ: якийсь депутат госдуми РФ, в умовах, коли між країнами немає дипломатичних відносин, з'явився в Грузії і сів у крісло спікера. Чиста провокація. Демонстрація зухвальства, випробування реакції народу. Не пройшло! Те саме з цим законом про іноагентів. Ми ж не знаємо, якою може стати наступна провокація. Вона може виявитися такою сильною, що постане вимога дострокових виборів. Наприкінці минулого року я ознайомився з результатами незалежних соціологічних досліджень щодо суспільних настроїв у Грузії. 62 відсотки людей ще не визначились зі своїм вибором. Це означає, що в більшості суспільства є запит на нові сили, нових лідерів, і я сподіваюсь, що молодь, яка сьогодні бореться за майбутнє, за європейське євроатлантичне майбутнє, займе цю нішу. Я за своєю натурою оптиміст, тому вірю, що наступний парламент буде той, що приведе Грузію в Європейський Союз.

– Дуже гарний оптимістичний прогноз. З ваших слів випливає, що світ не допустить військової інвазії в Грузії, як у 2008 році. Так ви відреагували на репліку Сімоньян. Отже можна зробити висновок, що Союз 2.0 відбудувати не вдасться, хоча такі наміри у Росії є.

– Навіть в ОДКБ відбуваються драстичні зміни. Не всі покірні, як думали росіяни про громадян колишнього Советського Союзу. Це з одного боку. З іншого боку, я ніколи не поділяв ідей, що Путін хоче відновити СРСР. В його діях та чергових псевдоісторичних лекціях, я бачу, що він прагне відродити Російську імперію, а не Советський Союз. Я переконаний, що жодна з країн колишнього СРСР, навіть Білорусь, не хоче бути в цій імперії. Нинішня російсько-українська війна остаточно поставила крапку в питанні відновлення імперії. До 2014 року я радів, що Україна була єдиною постсоветською країною, яка, за словами Леоніда Кравчука, «змогла прийти до незалежності і не пролити кров». Але ми пам'ятаємо, якою була напруга в Криму з початку 90-х, а потім навколо Тузли. Тепер я дійшов висновку, що справжньої незалежності без пролиття крові здобути неможливо. На жаль, ми зараз всі виборюємо свободу та незалежність дуже великою ціною.

– Це питання до вас, пане Гріголе, як до колишнього заступника міністра оборони Грузії. Наскільки реалістично Україні цьогоріч дійти до кордонів 1991 року? Прогнозів дуже багато.

– Шанс є. Все залежить від багатьох факторів. Питання Криму я, поки що, залишаю поза межами прогнозу. Ро-

сіяни розуміють, що коли втратять Крим, то втратять будь-який вплив на Чорному морі. Тож до останнього боротимуться за те, щоб не залишити півострів. Ми розуміємо: те що хтось забрав силою, треба повертати силою. Добром, переговорами чи проханнями це не відбудеться.

– Ми розуміємо, яке велике значення для нас має допомога демократичних країн, зокрема, зброєю, і усвідомлюємо особливу роль Сполучених Штатів у цьому процесі. З цього погляду, знову ж таки, апелюючи до вашого досвіду, як дипломата і політика, наскільки загрозливо є позиція Трампа в американському Конгресі? Чи може загальмуватися допомога Україні?

– Наразі в США маємо повну двопартійну підтримку. Це дуже важливо. Вірю, що ця підтримка залишиться. Якщо до влади прийде президент-республіканець, то це не кінець світу. Можна багато чого говорити під час передвиборчої кампанії, але, вигравши, підкоригувати свої дії, відповідно до реалій. Щодо допомоги Україні, то в різних кандидатів риторика може бути суперечливою, але коли хтось стає президентом Сполучених Штатів, то, не тільки він вирішує питання допомоги іншим країнам. Там працює ціла система. Хто б не прийшов на посаду президента США, вони розуміють, що оновлена сильна Україна, з потужною економікою, сучасною зброєю – це стримання будь-яких майбутніх спроб РФ напасти на іншу державу. Тому, на мою думку, ніяких погіршень не буде. Водночас, ми розуміємо, що допомога не може бути вічною. Одна річ допомога США невеликому Ізраїлю. В Україні американці мають свої інтереси, але Україна – це велика країна, з великими можливостями, яких немає в Ізраїлі. І їх треба ефективно використовувати. Якщо ми виконуємо своє домашнє завдання якісно, то відпаде питання – чи треба, чи не треба продовжувати підтримувати Україну. Коли я був заступником міністра оборони, річний бюджет міністерства становив 17 мільйонів доларів. Це майже нічого. Але коли ми за півроку показали нашим партнерам, що можемо зробити, коли впровадили програму переоснащення і вдосконалення

Грігол Катамадзе та Ігор Мазур (позивний «Тополя»)

військової освіти, то отримали від США 68 мільйонів доларів. Коли вони переконались, що кожен виділений нам цент іде на зміцнення держави, то послали підтримку.

– Як ви задаєте, чи вдасться Росії розхитати політичну ситуацію в Молдові?

– На жаль, там є проросійські сили. Довгий час у Молдові був проросійський налаштований президент Додон. Росіяни намагалися розхитати стабільність не тільки в Молдові, але й в інших країнах. Багато років вони вливали великі гроші в європейські держави, в різні політичні сили. В Європі існують заморожені російські проекти, які чекають на свій час. Ми застерігали німців щодо загрози Україні та й самій Німеччині через Північний Потік 2. Але нас не почули. Як не чули Грузію у 2008 році. Не було б війни, якби почули. Я переконаний в цьому. Великою помилкою наших партнерів стало ненадання Україні й Грузії «Плану дій щодо членства у НАТО» на Бухарестському саміті НАТО. Тоді Росія не була такою міцною, і влада у Путіна не була такою безмежною. Можна багато претензій висловлювати тодішнім очільникам Німеччини, але вони вирішили, що економіка важливіша. Тепер Україна продемонструвала світові, що задобрення агресора треба припинити раз і назавжди. Спроби дестабілізації ще будуть і в Молдові, і в інших країнах, але Росії вже нічого не вдасться.

– Пане Гріголе, у найближчій історичній перспективі для України передусім треба здобути перемогу, а завтра, образно кажучи, відбудувати зруйновану економіку. Як ви вважаєте, чи достатній рівень консолідації країн світу, щоб надати Україні потужну допомогу, своєрідний план Маршалла?

– Ще до повномасштабного вторгнення Росії на територію України (бо війна почалась не 24 лютого 2022 року, а 2014-го), я говорив, що план Маршалла лежить в Україні. В неї достатньо можливостей для того, щоб побудувати нову країну. Навіть зараз я продовжую стверджувати, що в Україні є великий потенціал. Треба думати про те, яку країну будувати, які будівлі реставрувати. Чи слід відновлювати будинки в повністю зруйнованих містах, де вся інфраструктура знищена? Потрібна не лише консолідованість наших західних партнерів, ми маємо зробити все, що залежить від нас. Поки що такого розуміння немає. Хтось говорить про одну економіку, хтось про іншу, про різні податки. Так не може бути. Маємо домовитись. Зараз не той час, коли можна собі дозволити чвари. Коли відбудуємо країну, можна буде повернутися до дебатів. Нині ж треба бути чорноробами. Коли у 2000 році мене вперше мене призначили послом Грузії в Україні, я дав інтерв'ю, під час якого сказав, що моїй країні потрібні дипломати-чорнороби. Тоді мені робили зауваження, що так не можна говорити.

Том Палмер, віце-президент Atlas Network, і Грігол Катамадзе

Але я це сказав абсолютно щиро. Найближчі десять років будемо відбудовувати країну. Прийде інше покоління, молодь, яка буде по-іншому і жити, і мислити.

– Пане Гріголе, ви активно працюєте в Україні як політик і як громадський діяч. Ви є членом української наглядової ради бізнесу, президентом асоціації платників податків України, віцепрезидентом асоціації платників податків Європи. Що вдалося вам зробити за рік війни, і які найближчі плани ставите перед собою як представник названих організацій?

– Під час війни кількість членів платників податків збільшилась. Коли у 2007 році я перестав працювати послом в Україні, то видав книгу «Мости дружби. Україна-Грузія» і попросив видавництво зробити одну книжку з двома чистими папірцями в кінці. На одному я написав побажання майбутньому послові, потім перевернув цю сторінку і залишив чистий листок. Завжди так робив. Цього року святкуватимемо 25 років асоціації. Суспільство бачить, що ми робимо. Якби бізнес нам не довіряв, то не приходив би до Асоціації платників податків. Ми вже приблизно 20 років є членами Європейської асоціації платників податків. Це потужна організація, яку 40 років очолює представник Німеччини. Після 24 лютого 2022 року ми щодня звертались за допомогою до наших європейських колег. Багато що вдалося. Працюємо з виконавчою та законодавчою владою для того, щоб вносити потрібні зміни до законодавства, аби спростити умови ведення бізнесу.

Моє глибоке переконання: треба ухвалити новий податковий кодекс України. Я його називаю другою Конституцією України. Системне ухвалення нового податкового кодексу, за яким готовий працювати бізнес, дасть поштовх дуже швидкому рухові України вперед. Нобелівські лауреати, фахівці податкового права наголошують на декількох речах, які важливі для податкового кодексу і податкової системи. Одна з них – гнучкість. Гнучкість означає, що коли змінюється ситуація в країні, податковий кодекс має підлаштовуватись під ці зміни. Не бізнес повинен підлаштовуватись, а кодекс. Ми, на жаль, в цьому питанні запізнюємося. Треба думати про те, як зробити так, щоб в Україні стало якнайбільше українського бізнесу, аби ті, хто виїхав за кордон, повернулися. Дуже важливо зробити все можливе, аби в Україні з'явився впливовий середній клас. Загальновідомо, що під час передвиборчої кампанії деякі політики використовували «гречку» та інші стимули, аби купити симпатії виборців. Коли в Україні буде понад 50 відсотків середнього класу, тоді «гречка» буде зайвою. Політичні сили змагатимуться ідеями та ідеалами. А виборець віддаватиме голос за тих, хто має досвід і продемонстрував, що зробив на користь країни. Відтак і обиратимуть професійний парламент.

– Наприкінці цього року ми сподіваємося, що почнуться переговори щодо членства України в ЄС. Є так звані 7 вимог, одна з яких – боротьба з корупцією. Як, на вашу думку, наскільки Україна справляється у боротьбі з цією хворобою?

– Ми повинні імплементувати в правоохоронну систему ІПР модель, яка багато років працює в європейських країнах та США. Вона дає можливість займатися превенцією правопорушень. Всі правоохоронні органи мають бути готові до того, аби така модель працювала однаково для всіх. До розгляду питання членства України в ЄС ми маємо поліпшити податкове законодавство, наш податковий кодекс має стати європейським. Щодо інших трансформацій має бути так званий перехідний період. Ми, як Асоціація платників податків, будемо робити свій внесок в цю справу.

Розмову вів Віталій Жугай